

**НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ**

КАФЕДРА

**ПОЖЕЖНОЇ І ТЕХНОГЕННОЇ
БЕЗПЕКИ ОБ'ЄКТІВ
ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

- **Дисципліна - Потенційно небезпечні виробничі технології та їх ідентифікація**

Викладач: доцент, канд. фіз.-мат. наук. Тесленко
Олексій Олексійович.

На вивчення дисципліни (семестр 6):

144 години (аудиторних 72 години);

36 годин - лекції; 24 години - ПЗ;

12 годин - семінари;

72 годин – самостійна робота.

Всього 4 кредитів.

Види контролів: Модульні роботи – 2.

ТЕМА 1.1. Теоретичні основи безпеки потенційно небезпечних процесів виробництва

- **Тема лекції 1:** Надзвичайні ситуації техногенного характеру. Класифікація об'єктів господарювання за видами небезпеки. Поняття та визначення

План лекції

Вступ

1. Оцінка стану техногенної небезпеки в Україні.

2. Нормативно-правове забезпечення безпеки об'єктів господарської діяльності та цивільного захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру. Поняття та визначення.

3. Класифікація надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Пожежі та вибухи.

Висновки

Завдання на самопідготовку

Наша історія

- Навчальний заклад має славне історичне минуле та багаторічні традиції. Історія навчального закладу бере свій початок з 17 липня 1928 року, з того часу, коли Радою Народних Комісарів УРСР була прийнята постанова про створення в м. Харкові дворічних постійнодіючих Всеукраїнських пожежно-технічних курсів. У подальшому, в процесі свого становлення та розвитку, назва навчального закладу неодноразово змінювалася.

- Постановою Кабінету Міністрів України № 258 від 27 квітня 1994 року на базі Харківського пожежно-технічного училища МВС України було створено Харківський інститут пожежної безпеки МВС України, а у червні 2000 року Постановою Кабінету Міністрів України № 1024 від 27 червня 2000 року навчальний заклад отримав високий статус академії.
- Згідно з Указом Президента України № 47/2003 від 27 січня 2003 року Академія пожежної безпеки України була виведена зі складу Міністерства внутрішніх справ України і передана до структури Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.
- Рішенням колегії МНС України від 5 березня 2003 року № 1 Академія пожежної безпеки України була визнана провідним вищим навчальним закладом МНС України з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. У зв'язку з цим на навчальний заклад було покладено координацію навчально-методичної та наукової роботи вищих навчальних закладів у структурі МНС України.
- Ураховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності Університету цивільного захисту України, його вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки згідно з Указом Президента України № 990/2009 від 1 грудня 2009 року Університету цивільного захисту України було надано статус національного.

1. Оцінка стану техногенної небезпеки в Україні.

• ОСНОВНІ ЧИННИКИ ТЕХНОГЕННОЇ НЕБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

- Радіаційна небезпека.**
- Хімічна небезпека**
- Пожежовибухонебезпека**
- Гідродинамічна небезпека**
- Небезпека на транспорті**
- Небезпека на об'єктах
життєзабезпечення**

2. Нормативно-правове забезпечення безпеки об'єктів господарської діяльності та цивільного захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру. Поняття та визначення

2.1 Законодавча база

- **1. Конституція України (28.06.1996 р).**
- **2. Закон України „Про охорону навколишнього середовища”, введений в дію 24.07.1991 року.**
- **3. Закон України „Про надзвичайний стан” (26.06.1992 рік).**
- **4. Закон України „Про охорону праці” (14.10.1992 рік, нова редакція закону – 21.11.2002 р.).**
- **5. Закон України „Про Цивільну оборону України” (3.02.1993 рік, доповнення до Закону 24.03.1999 р.).**
- **6. Закон України „Про пожежну безпеку” (17.12.1993 р.).**
- **7. Закон України „Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” (8.06.2000 р.).**
- **8. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 р. № 368 “Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями”.**
- **9. Закон України „Про правові засади цивільного захисту” (24.06.2004 р.).**
- **10. Закон України „Про об’єкти підвищеної небезпеки” (18.01.2001 р.).**

Міжнародні документи з питань техногенної безпеки

- Питаннями техногенної безпеки займаються Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС), Європейська економічна комісія (ЄЕК), Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) та інші міжнародні організації.**
- Документи - Конвенція про трансграничні дії промислових аварій, Директиви ЄС з питань техногенної безпеки, Програми дій ЄС.**

2.2. Основні поняття та визначення

Аварія – небезпечна подія техногенного характеру, що створює на об'єкті, території або акваторії загрозу для життя і здоров'я людей і призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає шкоди довкіллю і при якій відбувається витік чи викид у великих кількостях небезпечних хімічних або радіоактивних речовин у навколишнє середовище, велика пожежа або вибух.

- **Аварійна ситуація – стан потенційно небезпечного об’єкта, що характеризується порушенням меж або умов безпечної експлуатації, але не перейшов в аварію, при якому всі несприятливі впливи джерел небезпеки на персонал, населення та навколишнє середовище утримуються у прийнятих межах за допомогою відповідних технічних засобів, передбачених проектом.**

- **Джерело небезпеки** –технологічний об'єкт у складі промислового підприємства, який при певних обставинах (тривалий вплив, аварія) може стати небезпечним як для працівників підприємства, так і для населення регіону та навколишнього середовища.

- **Катастрофа** – це великомасштабна аварія чи інша подія, що призводить до тяжких, трагічних наслідків.

- **Ліквідація надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру** – проведення комплексу заходів, які включають аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, що здійснюються у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зон надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

- **Надзвичайна ситуація** - порушення нормальних умов життя і діяльності людей на території чи об'єкті (або на водному об'єкті), спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом чи іншою небезпечною подією, яка призвела або може призвести до загибелі чи ураження людей та/або значних матеріальних втрат.

- **Техногенна катастрофа** – це широкомасштабна, відносно раптова ситуація у створених людиною технічних системах, яка являє несподівану, серйозну із непередбачуваними наслідками загрозу для суспільства.

- **Техногенна безпека** – система заходів запобігання і реагування на техногенні небезпеки та процес забезпечення контролю критеріїв безпеки і умов безпечної експлуатації промислового підприємства (об'єкта).
- **Транскордонний вплив аварії** - шкода, заподіяна населенню та довкіллю однієї держави внаслідок аварії, яка сталася на території іншої держави.

Класифікація НС

- **за сферою виникнення;**
- **за характером протікання;**
- **за масштабами та ступенем нанесеного матеріального збитку;**
- **за відомчою належністю.**

За сферою виникнення:

- техногенні;**
- природні;**
- біолого-соціальні та соціальні;**
- екологічні;**
- воєнного характеру.**

НС техногенного та природного характеру класифікуються:

- за характером походження;**
- за ступенем поширення;**
- за розміром людських втрат та матеріальних збитків.**

**Залежно від обсягів заподіяних збитків,
технічних і матеріальних ресурсів,
необхідних для їх ліквідації НС**

- - державний;**
- - регіональний;**
- - місцевий;**
- - об'єктовий.**

НС техногенного характеру за сферою виникнення

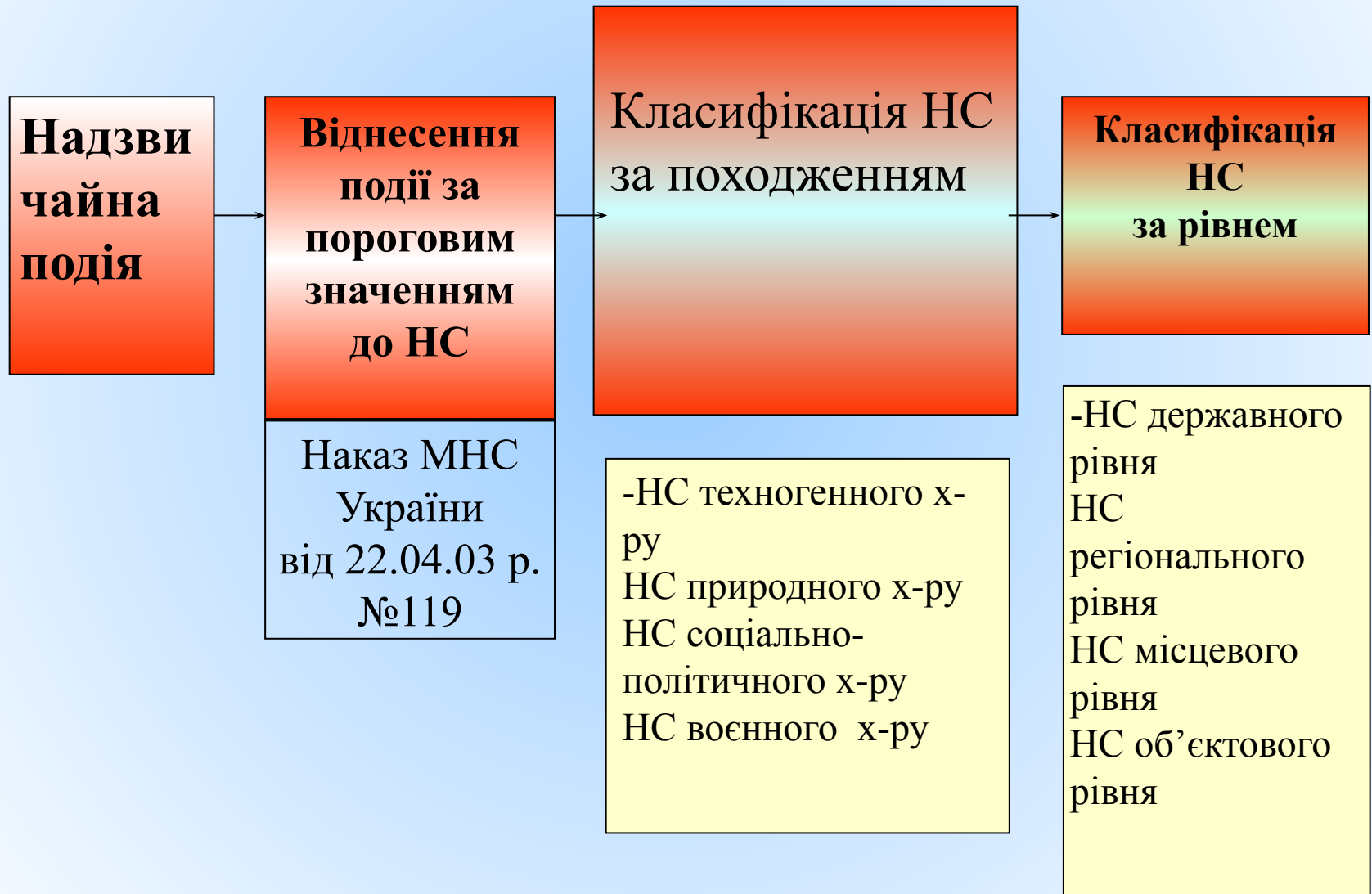
- радіаційна небезпека;**
- хімічна небезпека;**
- пожежовибухонебезпека;**
- гідродинамічна небезпека;**
- небезпека на транспорті;**
- небезпека на об'єктах життєзабезпечення**

- До НС техногенного характеру за сферою виникнення відносяться НС, що пов'язані з: - **радіаційною небезпекою** (основні чинники – АЕС, сховища відпрацьованого ядерного палива, підприємства з видобутку та переробки уранової руди, підприємства, що використовують джерела іонізуючого випромінювання та радіаційно небезпечні технології);

- - **хімічною небезпекою** (основні чинники – заводи і комбінати хімічних галузей промисловості, підприємства, які утримують на своїй території хімічні речовини, що не використовуються у виробництві, заводи (комплекси) з переробки нафтопродуктів, підприємства, які мають на оснащенні холодильні установки
- - **пожежовибухонебезпекою** (основні чинники - вибухо- та пожежонебезпечні об'єкти з наявністю вибухо- та пожежонебезпечних речовин);

- **- гідродинамічною небезпекою** (основні чинники – гідротехнічні споруди - дамби, шлюзи, тобто інженерні споруди, за допомогою яких створюється і концентрується певний об'єм води);
- **- небезпекою на транспорті** (основні чинники – транспорт загального користування (автомобільний, залізничний, морський, річковий, авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен;
- небезпекою на об'єктах життєзабезпечення (основні чинники – системи водопостачання, водовідведення, енергопостачання, газопостачання, теплопостачання, житловий фонд тощо).

Алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. 2000 р.
2. Закон України „Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” (8.06.2000 рік).
3. Закон України „Про правові засади цивільного захисту” (24.06.2004 р.).
4. Закон України „Про об’єкти підвищеної небезпеки” (18.01.2001 рік).
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 р. № 368 “Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями”.
6. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019-2001.
7. Наказ МНС України від 19.04.2003 р. № 119 “Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій”.

Завдання на самопідготовку:

- **Повторити основні положення Закону України „Про правові засади цивільного захисту”.**
- **Постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 р. № 368 “Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями”.**
- **Ознайомитись із статистикою НС в Україні.**
- **Конспект лекції**

Бажаю успіхів!!!